

harmonisch samen, dan worden niet slechts de uitwendige ziekteoorzaken, maar ook de ziekte-neigingen, die uit het lichaam zelf kunnen opkomen, gemakkelijker overwonnen. Vandaar dat volksovoeding ook tot de taak der hygiëne behoort. Door de school, maar ook door voordrachten, pers, radio, tentoonstellingen, musea, bioscoop, vlugschriften en boeken tracht men het publiek op de hoogte te brengen van de factoren, die de gezondheid kunnen bevorderen. Zonnebaden, gymnastiek, wandelen, turnen, zwemmen en zooveel meer takken van sport bedoelen het lichaam krachtiger en sterker te maken. En het mag een vooruitgang genoemd worden, dat steeds meer het inzicht baan breekt, dat een goede verzorging van het lichaam een hoofdvoorwaarde voor een goede gezondheid is.

Dr G. K. SCHOEP.

UIT DE HISTORIE

De „Haagsche vrienden” en de Afscheiding.

I.

In vervoering schrijft Capadose in een zijner brieven uit Den Haag aan Da Costa: Hoe verbazend zijn Gods wegen.

Het is naar aanleiding van een voorval, dat wij heel toevallig zouden noemen. Het was op een middag, in het begin van Augustus 1834, een paar maanden na zijn verhuizing uit Scherpenzeel naar Den Haag, dat hij met zijn Jeane en de gasten, Ds James en vrouw, ging thee drinken bij zijn moeder. „Zij, hoewel nog niet voor den Heiland gewonnen, en nog levende naar Joodsch ritueel, ontving James en zijn vrouw met alle mogelijke beleefdheid en gulheid, en, zoo schrijft hij aan Da Costa, wij zaten er nauwelijks een half uur of wie meent gij wel, dat de trap op kwam en binnentrad.... Krummacher van Elberfeld met zijn vriend Krull, nu, gij kent hem, dat vuur, dat leven, ook dat zeer beweeglijke troffen ontzachtelijk mijn moeder en zuster. Ons gesprek was van dat oogenblik geheel in den oceaan der geestelijke dingen en uitbreiding van Gods koninkrijk, daar mijn beste mama wel niet veel kan aan gehad hebben, evenwel betuigde zij mij hem met dat vuur zoo gaarne te hooren spreken.”

En dan gaat Capadose, in vervoering, in blijden jubel door:

„Hoe verbazend zijn Gods wegen. Daar zit nu mijn goede mama voor twee getrouwe leeraren thee te schenken bij haar zelve aan huis! Och! dat de Geest des Heeren HEERE haar harte eenmaal dorstig make naar de levende wateren, die toch om niet aan arme zondaren gegeven worden. Hij dale neer en verbreke en verbrijzele de kluisters der zonde en deszelfs behagen en stichte daar een tempel Hem gewijd.”

Deze is wel echt Capadose, welken we daar lezen!

De liefhebbende zoon, altijd biddende en werkende om zondaren tot zijn Heiland te leiden, en daaronder met het vurigst zielsverlangen zijn zoo geliefde en hoog vereerde moeder, de vurige en ijverige oefenaar, wiens huis en hart steeds openstaan om er anderen in te ontvangen en de hand te drukken; de fijn-voelende opmerker, die overal Gods wegen ziet en zich over Gods leidingen verbaast. Hoe verbazend zijn niet 's Heeren wegen! De geschiedenis der Afscheiding is een machtig hoofdstuk van het zoo omvangrijk boek der wegen Gods. Verbazend is ook de weg door den Heere gebaad, waarop Hij Capadose heeft geleid, opdat deze zoude ontmoeten vele mannen en vrouwen der Afscheiding, kleinen en grooten.

Om gezondheidsredenen had zich Capadose gedrongen gezien zijn geliefd Amsterdam en den intiemsten „Amsterdamschen kring” te verlaten met zijn vrouw Jeane van der Houven en hun dochtertje Estertje, de kleine Hadassa. Hij vestigde zich in het landelijke Scherpenzeel, niet te ver van Holland, ook niet te ver van het heerlijke „Geldersche”. Twee jaren zou hij in dit „stil verblijf, dat Gods ontferminge op hun gebed aan hen had gegeven tot een plaats der voorbereidinge tot dat wij bij Hem inwonen”, blijven wonen. „Vanuit dat oord, waar wij hedenmorgen uwe gewenschte tijdingen mochten ontvangen, schrijf ik u, mijn teergeliefden vriend en hoop- en heil- en doop- en strijdgenoot, deze weinige regels die evenals de uwe uit het harte tot het harte toevloejen”; zoo schrijft hij.

Veel, ontzaglijk veel heeft Capadose genoten de twee jaar die hij woonde in dit mooie Utrechtse dorp. En toch, neen, dáár wilde de Heere hem niet blijvend een woning bouwen. Rijk is hij er met zijn gezin gezegend, dat straks zal worden vermeerderd met een zoontje, zijn Hendrik Christiaan, en tot rijken zegen is hij daar geweest voor vele eenvoudigen uit dit dorp en uit die van rondom, door zijn „Maandagavonden”, maar de Heere wilde dat deze rijk begaafde en fijn besnaarde man een plaats zou vinden in

een centrum, waar vele van Zijn verbazende wegen zouden samentreffen, en van waaruit zij hun uitgangen zouden vinden.

De dag der kleine dingen, die Capadose zouden leiden naar Den Haag, school weg onder de voorbijvliegende dagen van het jaar 1832 dat ten einde spoedde; 't was midden October; de heer van Scherpenzeel, burgemeester van het dorp, bewoner van het slot, brengt een bezoek bij Dr Capadose, en laat de hoodschap achter bij zijn vrouw, dat zij zullen moeten verhuizen en vraagt beleefd of zij „van 1 Nov. af gelegenheid zouden willen geven aan die 't huis zouden willen bezichtigen”.

Capadose haast zich dit mede te deelen aan Da Costa, wien dit wel zeer zal bevreemden. Hij zal zijn lent moeten ineenrollen en de pennen uit den grond nemen en van Scherpenzeel gaan, „waar hem de Heere zal aanwijzen dat Hij hem hebben wil”.

Reeds het vorige jaar tegen denzelfden tijd, had het geslaan alsof toen reeds door denzelfden heer Van Namen aan Capadose de huur zou worden opgezegd. In een zeer uitvoerigen brief deelde Capadose de reden mede en heel den gang van het merkwaardig gesprek tusschen den slotbewoner en hem, waar zij tevoren toch zoo recht vriendschappelijk omgang hadden. Toen echter bleek het nog niet des Heeren tijd te zijn en geen weg werd gebaad van uit Scherpenzeel, ja waarheen? Nog één jaar moest Capadose toeven en werken in het hem dierbaar geworden dorp, maar dan zal de Heere hem roepen om te gaan naar de stad, die de God van zijn leven hem wijzen zal, naar de residentie, waar zooveel zal worden beraadslaagd, besloten en uitgevoerd wat betrekking zal hebben op de aanstaande Scheiding!

Toch was de reden dezelfde, die den heer van Scherpenzeel zal bewegen zich te bemoeien om Capadose te scheiden van den kring, hem dierbaar geworden, en die aan hem op zijn beurt hing met groote liefde.

Capadose werd als een beroerder Israëls beschouwd. Er was leven gekomen in het dorp. De beweging breidde zich uit tot buiten de grenzen daarvan. Ongezocht, doch niet ongewild, was het gekomen tot de zoo rijk gezegende „Maandagavond-samenkomsten”. Velen kwamen in zijn woning tezamen. Gestaat groeide de toeloop. Soms zelfs was die te sterk. Men hoorde van verandering; anderen gingen in de ruimte heen; dit werd ook gemerkt door den predikant van Scherpenzeel, Ds Nahuys. De verstandhouding was eerst tamelijk goed; wederzijds werden bezoeken gewisseld; doch hartelijk was ze niet. Capadose klaagt telkens weer over de „ellendige” en „allerellendigste” preek, die hij weer heeft moeten hooren. Doch hij blijft ter kerke gaan; viert mede het Avondmaal; houdt den naam van den predikant hoog. De heer van het dorp vrees evenwel moeite en last; handelt met Capadose over het besluit van hoogerhand inzake het houden van oefeningen; zel breed uiteen zijn bevoegdheden met betrekking tot zijn macht. Capadose hoort hem aan; valt hem in de rede; zet enkele dingen recht; behoudt zich zijn vrijheid voor; zegt toe te zorgen dat de orde nimmer verstoord zal worden, en het einde van dit merkwaardig voorval is, dat Capadose weer inhuurt; hij blijft; echter ook onder deze voorwaarde dat de omgang als voorheen blijve en Capadose zal zich bemoeien dat aan den dorpspredikant de schuldige eere worde bewezen. De vromen juichen en ook het gezin Capadose is verblijd met deze uitkomst. De „Maandagavond” wordt geregeld gehouden. Grooter en grooter wordt de toeloop. Zelfs van uit Ede kan men ze des Maandags aantreffen; niet zelden uit 't Veen; zelfs den predikant met ouderlingen; ook uit Zeist en omstreken, ja eens een wagen vol heel uit Culemborg en wel op den avond dat de heer Van Namen zelf getuige daarvan was. Toen werd het ook Capadose te vol en zijn Jeane te veel, en in tegenwoordigheid van den heer deelde Capadose mede, dat hij de vreemden liever niet de plaatsen zag innemen van de eenvoudige dorpelingen.

Het was evenwel maar een „klein ding”, dat leidde tot de definitieve opzegging van de huur. Voor eenige maanden, in het midden van den loop van 't jaar twee en dertig, was een „kracht-dadig bekeerd jong mensch” mede ter vergadering. Deze „deed het gebed”; de oude Renesse, die dit in den regel deed, was ziek. Deze jonge man ging naderhand aan 't oefenen; eerst in de plaats zijner inwoning, Neerlangbroek. Daar kwamen zulken, die vroeger hem vijandig waren, ter oefening; de jonge man gaat ook elders oefenen, o.a. te Driebergen; in die streek, Capadose had het zelf ondervonden, waren zeer vijandige heeren, zoo zelfs dat Capadose er eens zelfs geen logies in 't lothuis kon krijgen. Het gerucht gaat uit van dezen jongen man. Hij ontvangt van Capadose den vaderlijken raad, „dat hij zich toch beijveren moet, alleen naar de Schrift over de waarheid te spreken en, gelijk hij zichzelf steeds met nauwgezetheid had geobserveerd, de ketterijen der leeraren onzes tijds liefst onaangeroerd te laten, daar dit zelden tot stichting maar veeleer tot ophitsing der gemoederen is”. „Dan gaat 't praatje dat deze jonge man een „commissair” is

van Capadose”, en toen dan op een Maandagavond, toen Capadose bij Callenbach logeerde te Nijkerk, die wagen vol uit Culemborg was gekomen, toen was het te veel, en schoorvoetend kwam mev. Van Namen vertellen, dat haar man zoo „vreesselijk te lijden had van den „Maandag”, dat hij van alle kanten daarvan onaangenaamheden had” en vooral van dat praatje, dat die jonge man zijn „commissair” was.

Het „kleine ding” dat een krachtdadig bekeerd jongmensch 't gebed deed, is het begin van den verbazenden weg, die Capadose, hoezeer men hem te Scherpenzeel begeerde te houden, leidde naar Den Haag, waardoor hij in nauw contact zal komen, ook met de mannen, die straks de vaders der Scheiding zullen worden.

G. KEIZER.

Correspondentie van de Redactie.

D. te A. U schrijft me o.m. het volgende:

„In Uw boeken over Christus' lijden, hebt U overtuigend betoogd, dat Christus' verheerlijkt lichaam „bloed-loos” is. Ik ben daarvan dan ook wel overtuigd.

Maar nu zit ik in verband met het Heilig Avondmaal voor deze vraag: hoe moet ik dan verstaan „de gemeenschap aan Christus' bloed”? Natuurlijk ziet dat in eerste instantie op het schuldverzoenend sterven, maar daarmee is deze gemeenschap toch niet uitgeput. De Catechismus spreekt wel heel sterk van een gemeenschap ook met den lichamelijken mensch Jezus Christus (vleesch van Zijn vleesch. Antw. op vr. 76) door den Heiligen Geest.

Dus dan ook gemeenschap aan Christus' bloed? een levensgemeenschap ten eeuwigen leven?

De gemeenschap aan Christus' bloed kan echter anderszits slechts in het verleden liggen en niet in het heden.

Mijn vraag is nu: is dit geen verarming van het sacrament en zou dit er op kunnen wijzen, dat het lichamelijke leven van Christus thans toch niet bloed-loos is?

U zoudt me een bijzonder genoegen doen met een antwoord.”

Tot zoover deze brief. Ik zou het volgende willen antwoorden.

De gemeenschap met Christus' bloed is te zien als gemeenschap met zijn leven en werken in vernedering, voor zoover immers Christus' bloed daarin opzettelijk en afzonderlijk zijn werking heeft gedaan. Het is niet los te maken m.i. van deze historische betekenis.

Een verarming van het sacrament zie ik daarin niet. Immers, het sacrament zelf onderstelt, dat Christus' lichamelijke onbereikbaar is. Het is immers gegeven tot gedachtenis. Hij is aanwezig bij het sacrament alleen door Zijn Woord en Geest, en met de onderstellingen van Zondag 18. Dus kan de betekenis van het Avondmaal nimmer verarmd zijn, omdat het den rijkdom, die dan zou verloren zijn geraakt, nimmer heeft gekend. Ook toen Christus zelf aan het Avondmaal aanwezig was, was er geen gemeenschap met Zijn bloed los van deze „gedachtenis”; immers Hij zette het dadelijk als te vergieten, of eigenlijk vergoten wórdend, bloed voor de aandacht van de zijnen. Denk ook aan de uitdrukking: gemeenschap met Zijn lijden. Overigens is er een nieuwe studie over het begrip „Koinónia”, gemeenschap.

Tenslotte, de gemeenschap met Christus zou voor ons eigen besef ophouden gemeenschap met een waarachtig mensch te zijn, en dus feitelijk ophouden zichzelf te zijn, indien dit bloed gebleven was. Immers, het bloed houdt voor alle menschen in den dood op te stroomen, en stroomt daarna in der eeuwigheid niet meer. Zou dit bij Christus anders zijn, dan zou Hij niet meer ons in alles gelijk zijn, niet als eerstgeborene uit de dooden de eerste zijn onder vele broederen, en dus eerder ons afstooten dan ons aantrekken.

F. te S. — U schrijft, dat u enkele uitspraken hebt gevonden in Fabius' „Kerkelijk Leven”, en citeert de volgende, die wel niet letterlijk, doch zakelijk Fabius' meening weergeven inzake Herv. Synode en reglementen en den kerkstrijd der vorige eeuw.

H. 2. In art. 9 (11) van het Reglement stond, dat men de drie formulieren zou handhaven, maar dit was niet in positieven zin, maar in negatieven zin. Alle verandering in de belijdenis is ongeoorloofd. Niet één oogenblik bestond de gedachte, dat de Kerk in waarheid naar haar belijdenis zou leven.

H. 4. De synode heeft het gouvernement tot verdelging van de afscheiding aangespoord, als gevolg van eisch van algemeene verdraagzaamheid. Men moende het Geref. leven te kunnen onderdrukken, door het binnen de muren van het genootschap te houden. Het verzoek van de synode om te vervolgen bestaat nog in volle kracht, ofschoon het niet meer schaaft, wijl de regering opgehouden heeft aan het verzoek gehoor te geven.

H. 6. Liefde tot het genootschap is schijnlijke tot de Kerk. Liefde tot de organisatie van het onkerkelijk leven is vrees voor een ware Kerk. Niet het minst bij predikanten enz.

H. 7. Niets is gevaarlijker voor de Kerk dan een anti-kerkelijke Kerk.

H. 9. Men poogt altijd den principieelen strijd te smoren, doorte klagen over kerkelijk, maar onchristelijk kibbeling. Zoo wordt het opkomen voor hooge geestelijke belangen neergehaald tot vechterij uit vleeschelijke twistzucht.

H. 11. H. goede reis Gal. 2:9.

Dat in gecolle doel is zweep dreven.

U vraagt zoo sprak.

Antwoord geen invloeden van dagen van maal naar.

Wie de was nieuwen tijt bies, juist n.

J. te V.

moet geze den Hei wat ik daa Lijden”, me gelijk U sch duivel gena de gevallen den, mijn , voor Satan.

Hebr. 6:4- nimmer ku deze zonde drevn heb den o o dat gevalle zijn, ook ge

Afgedacht keering aan heel de ge in rekening bod-van-gel veel begrijp van genade

genomen, c den eerste die óók zie nooit stil herouw var als „wroeg smart. Ma

van Uw v wat hij be van de psy smak” be spricht e weten dan

Overigens niemand m die en die gedaan. It

In „Opbe dom”, schr

Men w vormden, van Prin voorman tot een l

Schrijver getracht is

Nu is opwerpt de jong sche the terecht g kring gel litiel”. I

legt juist God en van alle verbind politiek, bij wel z door Bas kennen, als hij r groot, ge S.D.A.P.

protestan naien b alleen c wensche protestan hun hef zeker n

In de C inquisitie eerste v vaard w stamm l

Barth's crisistijd onze cris is, deze ding var dat hu

brak, en eerbied

Dit pr de Bart